

“Frans Franz” en “Alles Liebe”

Wat is er van de tekst?

Twee verrassingen inzake dramaturgie bij de seizoensaanhef. Het RVT, een structurele epigoon van het Vlaamse Volkstoneel in slechte dagen en kampioen van kostuum- en museumtheater, toont verborgen talenten in een produktie die wellicht voor de komst van P. Benoy als directeur niet mogelijk was. De voorstelling van *Alles Liebe...* (gebaseerd op Lope de Vega's *La dama boba*) is fris, actueel en jong. Ze verraadde een heel nieuwe dramaturgische werkwijze en mikt in de regie van Luk Perceval op een nieuw en jonger publiek.

Tweede verrassing is de produktie *Frans Franz* van Dito Dito, gebaseerd op een tekst van Willy Thomas en Guy Dermul. Beide acteurs komen hiermee voor het eerst los uit de autoritaire greep van het Decortheater.

Thriller

De dramaturgische techniek van *Frans Franz* lijkt een beetje op het tekenprocédé van het stripverhaal dat erbij hoort (tekeningen Bernard van Eeghem). Niet de aflijning van het gebeuren, de figuren en de objecten is van belang, maar de manier waarop ze door ruwe potloodvegen met mekaar in verband worden gebracht. Voor de hand liggen de kaders zoals het thrillerstramien, de Agamemnoncitaten, de driehoeksrelatie zijn slechts van belang door de manier waarop ze de gegevens in een situatie samenbrengen. Het gebeuren wordt er niet in vastgelegd.

Frans Franz is niet ontroerend. Inlevingsmomenten worden weggeïroniseerd (“We moeten niet meelijwekkend worden”). De toon is cynisch en het stuk is een aaneenschakeling van pesterijen. Franz-Dermul verschijnt op de scène met een geweer. Hij probeert een gesprek aan te knopen met Frans-Thomas die ontwijkend antwoordt via liedjes, woordspelletjes, versjes, citaten,... Op de sofa ligt een vrouw. Is ze dood? vermoord? zelfmoord? whodunit? Er zitten heel wat thriller-elementen in het stuk: er is een schuldvraag (Franz “Weet je wat ik denk. Jij hebt schuld en ik

gedraag me als een schuldige. Zwijgen, zwijgen, zwijgen. Je dringt de schuld aan me op.”), een geheim (Wat weet Frans?), een raadsel (orakelcitaten), een dreiging (de vrouw beweegt), een verwickeling (Frans doet alsof hij de vrouw wurgt uit solidariteit met Franz). Uiteindelijk blijkt alles nep, de vrouw leeft en de vraag naar de dader wordt irrelevant. De vrouw wordt dader want ze schiet Franz neer, het slot is al even ontvullend. Wie solidariteit had vermoed, tussen Frans en de vrouw, komt bedrogen uit. Frans is zelf babbelziek geworden. De vrouw lacht hem uit, terwijl hij volhoudt dat ze huult. De ironie van de situatie lokt gelach uit bij het publiek en het lachen wordt steeds vreemder, want ook Frans wordt neergeschoten door de vrouw.

Tussendoor citeren de personages flarden uit *Agamemnon* van Aeschylus, ook al zo'n onverkwikkelijke historie van haat en afslachting en van stinkende driehoeksrelaties (Clytaemnestra – Aeghistus – Agamemnon). Maar de citaten helpen het verhaal niet vooruit. Meestal gaat het om orakelachtige uitspraken die verwijzen naar moord of valsheid. Ook de dialogen helpen het verhaal niet vooruit. Samenwerking tussen de gesprekspartners blijkt uitgesloten. De replieken van Frans zijn ontwijkend. Als het gesprek te openhartig wordt, stappen beide figuren uit hun rol en beginnen ze opeens te citeren uit een dialoog van Cassandra en de Koorleider. (“Er gaat een adem door 't paleis van bloed en moord...”). Lijkt de samenwerking op het einde van het tweede deel toch mogelijk (“Mensen plus mensen dat is toekomst”), dan blijkt er al vlug bedrog in het spel te zijn.

Ook scenisch zit alles muurvast. Het scènebeeld is een driehoek en de figuren zijn letterlijke citaten van hun omgeving. Ze dragen kleren met dezelfde kenmerken (kleur, motief) als het decor waarin ze bewegen. Hun omgevingen interageren niet, de situatie is aanvankelijk dominant. De gedragsgestiek van de figuren is statisch terwijl ze spreken, hij wordt fel dynamisch tijdens de black-outs wanneer de twee mannen hun agressie niet meer kunnen bedwingen en mekaar te lijf gaan.

Echte verandering komt er door de vrouw die in het “gesprek” van de mannen tot een rekwisiet wordt herleid. Het rekwisiet wordt de enige handelende instantie, ze pleegt twee moorden en gooit de driehoekssituatie overhoop. Haar motieven zijn onbekend, de toeschouwer kreeg de kans niet haar te leren kennen. Hij blijft met raadsels achter.

Volkstheater

Alles Liebe... is niet zo vreemd en cerebraal als *Frans Franz*. Het blijft volkstheater met herkenbare situaties. De toon is nauwelijks ironisch en cynisch, maar komisch, met enkele excursies naar het meelijwekkende. Het stuk gaat over “mannen die vrouwen verleiden en versieren en de sulligheid en de schrijnendheid daarvan” zegt D. Roofthoof in een gesprek dat we met hem hadden. De setting is ongewoon actueel voor het RVT. Perceval heeft het gebeuren gesitueerd in de zeventiger jaren met allusies op het kolonialisme, Vietnam, E. Merckx e.a. Geen pruiken dus, maar veel jeans. Hiermee is een gemeenschappelijk kader verzekerd voor publiek en acteurs.

Het RVT is in het regieconcept van Perceval voor het eerst ook “oneerbiedig” geworden. Oneerbiedig tegenover een monument als Lope de Vega. Zijn *La dama boba*, waarop *Alles Liebe...* is gebaseerd, is een 17e eeuwse mantel- en degenkomedie waarin alles draait rond liefdesintrige en eergevoel. De liefde redt alles bij Lope de Vega: ze maakt dwaze mensen wijs en zorgt ervoor dat de geliefden elkaar na de intriges terugvinden.

Waar Lope de Vega de liefde wondere gaven toedicht en de intrige gebruikt als middel om de mensen aan het lachen te brengen, gebruikt Perceval de vaudevilleintriges om aan te tonen hoe zielig en ambivalent al dat gewedijver-in-de-liefde eigenlijk wel is. In *Alles Liebe...* komt niets terecht. De enige relatie die daadwerkelijk mogelijk blijkt is die van de naïeve, maar rijke Heleen met de grootste charlatan, Laurent. De andere dochter, Pauline, loopt weg van huis. Geleidelijk aan dringt het besef door dat

Heeft de categorie tekst in het theater van vandaag nog zin? Kan een schrijver op zijn eentje à la Claus of Van den Broeck nog voor theater schrijven? Hoe zien jonge theatermakers dat? Hierbij de tekstscenario's van “Frans Franz” (Dito Dito) en “Alles Liebe...” (RVT). Geert Opsomer keek, las en vergeleek.